

M. TVLLII CICERONIS
IN L. CATILINAM ORATIO PRIMA
habita in senātū in templō Iovis Statōris
a. d. VI id. Nov. annō DCXCI a. u. c.

ab-ūtī (+abl) = insolenter
ūtī; -ēre = -ēris (pers 2 fut)
quem ad finem : quō ūsque,
quam diū
effrēnātus -a -um (↔ domi-
tus) = immoderātus, ferōx
nihil-ne tē..... mōvērunt?
Palātī gen = Palātī

locus: templum Iovis
Statōris
hōrum : senātōrum

cōn-stringere -strīnxisse
-strictum = colligāre,
coercere

quid cōsilī : quod/quāle
cōsilium

immō vērō etiam... : nōn
modo vivit, sed etiam...

pestis -is f = nex, perniciēs

P. Cornēlius Scīpiō Nāsīca
Serāpiō: v. LL cap.51.239
[annō 133 a. C.]
mediocriter = modicē
prīvātus : nōn magistrātus,
sine imperiō

Quō ūsque tandem abūtēre, Catilīna, patientiā nostrā? 1
Quam diū etiam furor iste tuus nōs ēlūdet? Quem ad
finem sēsē effrēnāta iactābit audācia?

Nihilne tē nocturnum praesidium Palātī, nihil urbis
vigiliae, nihil timor populī, nihil concursus bonōrum
omnium, nihil hic mūnītissimus habendī senātūs locus,
nihil hōrum ōra vultūsque mōvērunt? Patēre tua cōnsilia
nōn sentīs? cōnstrictam iam hōrum omnium scientiā te-
nērī coniūrātiōnem tuam nōn vidēs? Quid proximā, quid
superiōre nocte ēgeris, ubi fueris, quōs convocāveris,
quid consilī cēperis, quem nostrum ignōrāre arbitrāris?

Ō tempora! ō mōrēs! Senātus haec intellegit, cōsul 2
videt – hic tamen vivit! Vivit? Immō vērō etiam in senā-
tum venit, fit pūblicī cōsilī particeps, notat et dēsīgnat
oculīs ad caedem ūnumquemque nostrum! Nōs autem
– ‘fortēs virī’! – satis facere rei pūblīcae vidēmur sī
istīus furōrem ac tēla vitāmus!

Ad mortem tē, Catilīna, dūcī iussū cōsulis iam prī-
dem oportēbat, in tē cōferrī pestem quam tū in nōs
omnēs iam diū māchināris! An vērō vir amplissimus P. 3
Scīpiō, pontifex māximus, Ti. Gracchum, mediocriter
labefactantem statum rei pūblīcae, prīvātus interfēcit
– Catilīnam, orbem terrae caede atque incendiīs vāstāre

cupientem, nōs cōsulēs perferēmus? Nam illa nimis antīqua praetereō – quod C. Servilius Ahala Sp. Maellium, novīs rēbus studentem, manū suā occīdit! – Fuit, fuit ista quondam in hāc rē pūblicā virtūs, ut virī fortēs ācriōribus suppliciīs cīvem perniciosum quam acerbissimum hostem coercērent. Habēmus senātūs cōsultum in tē, Catilīna, vehemēns et grave; nōn deest reī pūblicae cōsiliū neque auctōritās huius ōrdinis: nōs, nōs, dīcō apertē, cōsulēs dēsumus!

Sp. Maellius rēgnū affec-
tāns ā C. Serviliō Ahalā
magistrō equitū occīsus
est [annō 439 a. C.]

perniciōsus -a -um < per-
niciēs
senātūs cōsultum: v. p. 18

hic ōrdō : senātus

- 4 Dēcrēvit quondam senātus *‘utī L. Opimius cōsul vidēret, nē quid rēs pūblica dētrīmentī caperet’* – nox nūlla intercessit: interfectus est propter quāsdam sēditiōnum suspiciōnēs C. Gracchus, clārissimō patre, avō, māiōribus, occīsus est cum liberīs M. Fulvius cōsulāris. Similī senātūs cōsultō C. Mariō et L. Valeriō cōsulibus est permissa rēs pūblica: num ūnum diem postea L. Sāturnīnum tribūnum plēbis et C. Serviliū praetōrem mors ac reī pūblicae poena remorāta est? At vērō nōs vicēsimum iam diem patimur hebēscere aciem hōrum auctōritātis! Habēmus enim huius modī senātūs cōsultum, vērū inclūsum in tabulīs tamquam in vāginā reconditum, quō ex senātūs cōsultō cōnfestim tē interfectum esse, Catilīna, convēnit! Vīvis – et vīvis nōn ad dēpōnendam, sed ad cōnfirmādam audāciam!

[annō 121 a.C.]

C. Gracchus, M. Fulvius
Flaccus: v. LL cap. 51.
275-279

[annō 100 a.C.]

Sāturnīnus tribūnus plēbis
sēditiōsus et C. Servilius
Glaucia praetor ex senā-
tūs cōsultō occīsi sunt
aliquem re-morārī = alicui
moram afferre
hebēscere = hebes fieri
aciēs -ēī f = quālītās acūtī
gladii, ingenium ācre

re-condere = repōnere, ab-
dere
convēnit : oportuit

- 5 Cupiō, patrēs cōscriptī, mē esse clēmētem, cupiō in tantīs reī pūblicae periculīs mē nōn dissolūtum vidērī; sed iam mē ipse inertiae nēquitiaeque condemnō. Castra sunt in Italiā contrā populum Rōmānum in Etrūriae faucibus

dissolūtus -a -um = negle-
gēs, parum sevērus
nēquitia -ae f < nēquam

atque adeo = atque etiam

mōliri = mōchināri

'sērius ā mē factum esse'
dicantego... nōndum addūcor ut
faciam hoc quod...-ēre = -ēris (pass pers 2 fut)
perditus -a -um = corrup-
tus, nēquam

quam diū = tam diū quam

speculārī = clam spectāre

obscurāre : occultāre
coetus -ūs m = conventus
nefārius -a -um (< nefās)
= scelestus, impiuslicet recognōscās = licet
tibi recognōscere (: re-
miniscī)

collocāta, crēscit in diēs singulōs hostium numerus; eōrum autem castrōrum imperātorem ducemque hostium intrā moenia atque adeo in senātū vidēmus intestinam aliquam cotīdiē perniciem rei pūblīcae mōlientem! Sī tē iam, Catilīna, comprehendī, sī interficī iusserō, crēdō, erit verendum mihi nē nōn potius hoc omnēs bonī 'sērius' ā mē quam quisquam 'crūdēlius' factum esse dicat.

Vērum ego hoc quod iam pridem factum esse oportuit certā dē causā nōndum addūcor ut faciam. Tum dēnique interficiēre, cum iam nēmō tam improbus, tam perditus, tam tuī similis invenīri poterit quī id nōn 'iūre factum esse' fateātur. Quam diū quisquam erit quī tē dēfendere 6 audeat, vīvēs – et vīvēs ita ut vīvis: multīs meīs et firmīs praesidiīs oppressus, nē commovēre tē contrā rem pūblicam possis; multōrum tē etiam oculī et aurēs nōn sentientem, sicut adhūc fēcērunt, speculābuntur atque cūstōdient.

Etenim quid est, Catilīna, quod iam amplius expectēs, sī neque nox tenebrīs obscurāre coetūs nefāriōs neque prīvāta domus parietibus continēre vōcēs coniūrātiōnis tuae potest? sī illūstrantur, sī ērumpunt omnia? Mūtā iam istam mentem, mihi crēde! Oblivīscere caedis atque incendiōrum! Tenēris undique, lūce sunt clārīōra nōbīs tua cōnsilia omnia – quae iam mēcum licet recognōscās:

Meministīne mē ante diem XII kalendās Novembrēs 7 dicere in senātū 'fore in armīs certō diē, quī diēs futūrus esset ante diem VI kalendās Novembrēs, C. Mānlium,

audāciae satellitem atque administrum tuae? Num mē
 fefellit, Catilīna, nōn modo rēs tanta, tam atrōx tamque
 incrēdibilis, vērūm – id quod multō magis est admīran-
 dum – diēs? Dixī ego īdem in senātū ‘caedem tē opti-
 mātiūm contulisse in ante diem V kalendās Novembrēs’,
 tum cum multī prīncipēs cīvitatīs Rōmā – nōn tam suī
 cōnservandī quam tuōrum cōnsiliōrum reprimendōrum
 causā – profūgērunt. Num īnfitiārī potes tē illō ipsō diē
 meīs praesidiīs, meā dīligentiā circumclūsum commo-
 vērē tē contrā rem pūblicā nōn potuisse, cum tū, dis-
 cessū cēterōrum, ‘nostrā tamen quī remānsissēmus caede
 8 contentum tē esse’ dīcēbās? Quid? cum tē Praeneste
 kalendīs ipsīs Novembribus occupātūrum nocturnō im-
 petū esse cōnfiderēs, sēnsistīne illam colōniā meō
 iussū, meīs praesidiīs, cūstōdiīs, vigiliīs esse mūnītā?
 Nihil agis, nihil mōliris, nihil cōgitās, quod nōn ego nōn
 modo audiam, sed etiam videam plānēque sentiam.

Recognōsce mēcū tandem noctem illam superiō-
 rem: iam intellegēs multō mē vigilāre ācrius ad salūtem
 quam tē ad perniciem rei pūblicae. Dīcō ‘tē priōre nocte
 vēnisse inter falcāriōs’ – nōn agam obscurē – ‘in M.
 Laecae domum, convēnisse eōdem complūrēs eiusdem
 āmentiae scelerisque sociōs.’ Num negāre audēs? quid
 tacēs? Convincam, sī negās; videō enim esse hīc in se-
 9 nātū quōsdam quī tēcū ūnā fuērunt! – Ō dī immortālēs!
 ubinam gentium sumus? quam rem pūblicā habēmus?
 in quā urbe vīvimus? Hīc, hīc sunt in nostrō numerō,
 patrēs cōscriptī, in hōc orbis terrae sāctissimō gravis-

fallere fefellisse falsum
 rēs mē fallit = rē fallor

contulisse : cōstituisse

circum-clūdere -sisse -sum
 = circumventum inclūdere
 discessū cēterōrum : cum
 cēterī discessissent

multō ācrius

falcārius -ī m = faber quī
 falcēs efficit; inter falcā-
 riōs : in vīcum falcāri-
 ōrum

āmentia -ae f < āmēns

convincam tē

ūnā tēcū

ubi(nam) gentium? = ubi
 terrārum (in terrīs)?